

Szász Detre sírja

Az ember átmegy a síneken, kettőzött erővel érzi a műtrágyagyár füst-jét, egy poros országúton megy tíz percig, és akkor ott van Nagy Theodorik sírjánál. Ez a sírépület a legkülönösebb emlék, amit eddig Olaszországban láttam. Nem hasonlít semmihez. Valahogy nem is európai. Abból a komplikált és gazdag homályból hoz üzenetet, a keresztény időszámítás első évezredéből, amit Spengler mágikus vagy arab kultúrának nevezett.

Az épület teteje egyetlen hatalmas monolith. Belseje üres, csak egy óriási porfír fürdőkád van benne, nem tudom, miért, és alatta a sír. Itt nyugszik a keleti gótok fejedelme, itt nyugszik a legnagyobb germán álom.

Mert itt küzdött Európáért a két hatalom, Bizánc és a germánság, kelet és észak. Ez a mostani utam mintegy az ő küzdelmüket kíséri nyomon. Veronánál jelent meg először, vad vadászként, Berni Detre; Ravennánál vívta nagy csatáját, a német mondában ezer évig élő Rabenschlachtot; Ravenna volt a fővárosa a bizánci hadvezéreknek, a hős Belizárnak és a herélt Narsesnek; Ravennánál harcoltak a gótok erejük fogytán Vitigis és Totila alatt; bár az utolsó gót király, Tejas, utolsó vitézeivel sokkal lejjebb, a Vezúv lejtőin esett el.

Mert elestek mind az eretnek gótok, az ariánusok. Ravennában még utca van elnevezve az ariánusokról, és az egyik híres síremlék valamikor az ariánusok keresztelőkápolnája volt. És ez a sír itt, Szász Detreé... ez maradt meg az emberiség egyik legnagyobb harcából.

La tomba di Teodorico il Grande

Si attraversano i binari e i vapori delle fabbriche di fertilizzante chimico, si percorre per dieci minuti una polverosa strada statale, ed ecco la tomba di Teodorico il Grande. Questo monumento funebre è il più particolare che abbia visto finora in Italia. È incomparabile a qualsiasi altro. In qualche modo, non sembra neanche europeo. È messaggero di quella complessa e ricca oscurità quale fu il primo millennio dell'era cristiana, quello che Spengler definisce cultura magica, o araba.

La parte alta dell'edificio è un unico, enorme monolite. L'interno è vuoto: non so perché, ma c'è soltanto una gigantesca vasca da bagno in porfido e, al di sotto, la tomba. Qui riposa il sovrano degli Ostrogoti, qui riposa il più grande sogno germanico.

Perché è qui che le due potenze, Bisanzio e i Germani, Oriente e Settentrione, combatterono per l'Europa. Questo mio itinerario segue all'incirca i loro scontri. A Verona apparve per la prima volta, come un selvaggio cacciatore, Teodorico di Verona, Dietrich von Bern, che a Ravenna combatté la sua grande battaglia, l'immortale Rabenschlacht delle leggende tedesche; Ravenna era anche la capitale dei generali bizantini, dell'eroe Belisario e dell'eunuco Narsete; a Ravenna, gli Ostrogoti guidati da Vitige e Totila lottarono fino allo sfinimento, anche se l'ultimo re goto, Teia, coi suoi ultimi soldati, cadde molto più a sud, alle pendici del Vesuvio.

Perché gli Ostrogoti eretici, gli ariani, caddero tutti. A Ravenna alcune vie fanno tuttora riferimento agli ariani, e un celebre monumento della città funse loro un tempo da battistero. E questa tomba, quella di Teodorico il Grande... È ciò che rimane di una delle più grandi battaglie della storia dell'umanità.

Ma is, ma is... mialatt Szász Detre sírja fölött állok, irtják a spanyol kormánycsapatokat a Guadarrama lejtőin, és utolsó golyóikat lövik ki a felkelők a toledói Alcazarban. De már rég nem kormánycsapatok és felkelők küzdenek, hanem két világ, a kollektivizmus két formája, amely végre nyílt harcban összecsapott. És Európa nemzetei állig fel-fegyverkezve állják körül a spanyol ringet, egymás kezét fogják, nehogy az egyikük segítsen; – hogy kilencig számoljanak az elesett fölött, azután egymásnak menjenek, és véglegesen kiverelkedjék maguk közt, hogy a két spanyol ökölvívó közül melyiknek volt igaza. Bizánc és a gótok, Kelet és Észak, ortodoxok és ariánusok (ariánusok, árják, a név is hogy hasonlít, mintha szóvicceket csinálna a történelem) – akkor Rómáért folyt a harc, most Európáért...

De akkor úgy volt, hogy végeredményben egyik fél sem győzött, hanem egy harmadik. Bizánc kiirtotta a keleti gótokat, de a bizánciakat elkergették a longobárdok, a keleti gótok unokaöccsei, akik aztán szintén eltűntek, miután nevet adtak egy nagy olasz tartománynak – és Róma nem lett sem ariánus, sem görög ortodox, hanem római, katolikus. Talán ma is van még reménység – könyörögj érettünk Szent Athanasius és minden eretnekverő egyházatyák! – hogy a kettő közül egy harmadik kerüljön ki győzedelmesen.

Anche oggi, anche oggi... Mentre sto in piedi sulla tomba di Teodorico il Grande, le truppe del governo spagnolo vengono annientate alle pendici del Guadarrama, e gli insorti esplodono gli ultimi colpi nell'Alcázar di Toledo. Ma da tempo ormai non sono più le truppe governative e gli insorti a lottare, bensì due mondi, le due forme del collettivismo che finalmente si scontrano in campo aperto. Che gli stati europei, armati fino ai denti, circondino il ring spagnolo e si tengano per mano, non sia mai che uno di loro presti aiuto; cheentino fino a nove sopra i caduti, che si scontrino e si picchino tra di loro una volta per tutte, per stabilire quale tra i due pugili spagnoli abbia ragione. Bisanzio e i Goti, Oriente e Settentrione, ortodossi e ariani (ariani, Arii, è come se la storia si divertisse coi giochi di parole); allora si combatteva per Roma, ora per l'Europa...

Ma allora, a vincere non fu nessuna delle due parti, bensì una terza. Bisanzio sterminò gli Ostrogoti, e i Bizantini vennero scacciati dai cugini minori degli Ostrogoti, i Longobardi, che scomparvero a loro volta dopo aver battezzato una grande regione italiana; e Roma non divenne né ariana, né greco-ortodossa, bensì romana, cattolica. Forse anche oggi c'è speranza – Sant'Atanasio e tutti i padri della Chiesa castigatori di eretici, pregate per noi – che tra i due, sia un terzo ad uscirne vincitore.

Trad. di Alessia Mio